

(26–27 травня 2011 р.): у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Т. 1. – 131 с.

2. Офіційний сайт НБУ. Режим доступу:
<http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article>

3. Єгор Перелигін. Банки-2016: як правильно використати міжнародний досвід <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1408328-banki-2016>

УДК 336.748.12

Коваленко Вікторія Володимирівна,
д. е. н., професор, професор кафедри
банківської справи,
Одеський національний
економічний університет

I

ІНДИКАТОРИ ВПЛИВУ МОНЕТАРНИХ ЧИННИКІВ НА ІНФЛЯЦІЙНІ ОЧІКУВАННЯ ПРИ РОЗРАХУНКУ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК ДЛЯ БАНКІВСЬКОГО СЕГМЕНТУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Монетарні чинники мають вплив на утворення інфляційної складової у діяльності банків при формуванні ними фінансових потоків. Останнім часом все активніше почали простежуватися інфляційні процеси, в основі яких лежить зростання вартості ресурсів, коли банківські установи вимушені підвищувати ціну залучення ресурсів, щоб забезпечити власне функціонування.

Автором у науковій статті [1, с. 15] доведено, що інфляційна складова у діяльності банків – це послідовна зміна цінового феномену, що спричиняє диспропорції у збалансуванні активних і пасивних операцій банку. У свою чергу, ціновий феномен – це зміна процентної політики яка призводить до зменшення обсягів залучення коштів у банках через зниження процентних ставок за депозитами та трендового зменшення кредитної активності.

Виникнення потреби у дослідженні впливу інфляції на процентні ставки у країнах з розвинутою економікою обґрунтовано двома параметрами.

Перший. Довготривалий процес збору даних у вигляді опитувань експертів дав змогу отримати довгострокові часові ряди щодо інфляційних очікувань [2].

Другий. Збільшення прив'язаних до інфляції фінансових інструментів, які є джерелом даних щодо інфляційних очікувань. Такі дані дають

зможу визначити показник рівноважної інфляції [3, с. 345–389] – індикатор інфляційних очікувань та премії за ризик інфляції.

Одним із завдань сучасної концепції грошово-кредитної політики є досягнення низького рівня процентних ставок, який би сприяв рівномірному збалансуванню розвитку економіки. Незважаючи на те, що в Україні за останні роки (з середини 2012 р.) спостерігається незначне уповільнення цін, процентні ставки залишаються високими. Тому необхідними є коригуючі дії з боку державних органів влади щодо зниження процентних ставок, виходячи із класичної формули Фішера, за якою процентні ставки структуруються на інфляційну та реальну складові [4]. З практичної точки зору, за такою спрощеною методикою реальна процентна ставка не вираховується окремо, а виступає результатом вирахування із номінальної ставки показника інфляції.

Суттєве зростання процентних ставок спостерігалось в кінці 2008 р. за рахунок впливу кризових явищ у банківській системі. Відносно поведінки довгострокових процентних ставок слід відмітити, що вони тільки в окремих випадках реагували на короткострокові, що обумовлено дефіцитом ресурсів на грошово-кредитному ринку та збільшенням ризиків неплатоспроможності позичальників.

Результати дослідження, що стосуються процентної ставки за кредитами в національній валюті, яка агрегована за строками та позичальниками, з нашої точки зору можуть відобразити реакцію окремих відсоткових ставок на зміну інфляційної складової.

Проведений аналіз засвідчив потребу у визначенні індикаторів інфляційної складової у процентних ставках. Зазначене доводиться і тим, що напрям монетарної політики НБУ націлений на реалізацію режиму грошово-кредитної політики – таргетування інфляції. Представлений режим вимагає вибору індикатора прив'язки не тільки на рівні індексу споживчих цін, а і дослідження фінансових потоків у банківській сфері, функціонування якої зумовлює утворення інфляції при проведенні банківських операцій, особливо це стосується операцій, що приносять процентний дохід (витрати).

Виходячи з того, що дослідження сконцентровано на визначенні ролі інфляції, для розподілу номінальної процентної ставки на складові будемо використовувати рівноважну реальну процентну ставку. Зазначене обґрунтовується наступним: чинники, що визначають поведінку реальної процентної ставки відповідно до теорії кредитних ресурсів, впливають як фактор «сукупні витрати – крива Філіпса», за якою рівноважна реальна процентна ставка існує за умови знаходження економіки на рівні рівноваги – потенційного ВВП; встановлення регресійної залежності між реальною процентною ставкою та ВВП.

Базовим індикатором взято співвідношення зміни інтегральної процентної ставки до зміни ВВП. Даний показник характеризує інфляційну складову у процентних ставках за наданими кредитами.

Як змінні індикаторів визначені: реальна процентна ставка за наданими кредитами (середнє значення темпів зміни реального ВВП); ризик зміни обмінного курсу національної валюти, який визначається як серед між процентними ставками за кредитами в національній та іноземній валютах; індивідуальний ризик, який визначається як різниця між безризиковою та ринковою процентною ставкою. Як безризикова ставка взято процентну ставку рефінансування НБУ, яка практично не містить ризиків; премія за ризик інфляції – це можливість додаткового зростання інфляції вище за очікуване, яке можна виразити через похибку в очікуваннях щодо інфляції, використовуючи середньоквадратичне відхилення; ефект пропозиції, який виражається через змінні короткострокові міжбанківські кредити «овернайт»; вплив стану ліквідності на ринку банківських послуг, який визначається як відхилення індикатора грошового агрегату М 2 від тренду.

Сучасний розвиток грошово-кредитного ринку України вимагає перегляду підходів до встановлення режиму монетарного устрою. Антиінфляційна політика Національного банку України повинна бути направлена, в першу чергу, на нівелювання впливу інфляції, яку слід визначати з урахуванням рівня інфляційної складової, що утворюється у діяльності банків як одного із агентів фінансового ринку, функціонування яких призводить до інфляції при виконанні ними функції створення нових кредитних грошей.

Для встановлення монетарних індикаторів запропоновано науково-методичні підходи до визначення інфляційної складової за допомогою прогнозування рівня облікової ставки, структурування номінальної процентної ставки через встановлення впливу на неї ризику зміни обмінного курсу національної валюти, індивідуального ризику, премії за ризик інфляції, стану ліквідності на ринку банківських послуг, ефекту пропозиції та реальної процентної ставки за наданими кредитами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коваленко В. В. Монетарні передумови утворення інфляції у діяльності банків / В. В. Коваленко, Є. В. Шепель // Вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 2 (37). – С. 11–17.
2. Kim D. Term stricter estimation with survey data in interest rate forecast / D. Kim, A. Orphanides // Federal Reserve Board Finance and economics Discussion Servis. – 2005. – № 48.
3. Evans M. Real risk, inflation risk, and the term structure / M. Evans // Economics Jornal. – 2003. – № 123. – P. 345–349.
4. Ball L. Money, banking and finance / L. Ball // Worth Publishers: New York. – 2011. – 608 p.

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ДОЛАРИЗАЦІЇ НА СТАБІЛЬНІСТЬ ГРОШОВОГО ОБІГУ

Важливим фактором, від якого залежить стабільність грошового обігу і можливості її підтримання Національним банком України є рівень доларизації в країні. За існування паралельного обігу двох (або більше валют в країні), відбувається, по-перше, переміщення частини функцій від національної валюти до іноземної, по-друге, змінюється швидкість грошового обігу. Так, згідно закону Грехема [1], функція засобу заощадження переміщується до іноземної валюти, наприклад, долара США. Тому доларові купюри «випадають» з обігу і нагромаджуються населенням, тоді як від національної валюти вітчизняні економічні агенти намагаються якомога швидше позбавитися.

За результатами аналізу було зроблено висновок про деструктивний вплив доларизації на стабільність грошового обігу в Україні, що проявляється в наступному:

– погіршення регульованості грошового обігу центральним банком і зниження ефективності інструментів монетарної політики: по мірі зростання доларизації центральний банк повинен все більше посилювати монетарні стимули для отримання необхідного результату в реальній економіці [3]. Наприклад, якщо центральний банк збирається використати девальвацію в якості стимулюючого заходу для економіки (через зниження цін експорту в іноземній валюті), але ціни виражені в доларах, то знецінення валюти автоматично призведе до пропорційного підвищення цін у національній валюті, а доларові ціни не зміняться. Відтак центральний банк має доповнити заходи девальвації додатковим випуском грошової маси в обіг, наслідки чого для стабільності грошового обігу непередбачувані.

– прискорення швидкості грошового обігу і відносного збільшення пропозиції національної валюти, що обумовлює труднощі функціонування режиму плавання валютного курсу. В умовах доларизації ціни прив'язані до долара США, тому зниження курсу може запустити інфляційно-девальваційну спіраль. У цьому випадку для стримування цін та впливу на реальну заробітну плату потрібен фіксований обмінний курс, що у довгостроковому період зумовить наростання розривів між реальним та номінальним курсом валюти.